

Cinc gràfics per entendre la nova refundació de Convergència

Des que el 2015 va desaparèixer la coalició de Convergència i Unió, el món de CiU s'ha dispersat sota diverses sigles. CRÍTIC analitza amb dades com ha canviat l'espai polític convergent, on han anat a parar els seus votants i cap on pot evolucionar en un futur pròxim.

Marc Guinjoan i Toni Rodon (El Pati Descobert)

L'any 2009, en un míting al pavelló de l'Hospitalet, l'expresident de la Generalitat Jordi Pujol, en un d'aquells moments que tant el definien, va enviar els votants tradicionals de CiU a "fer punyetes", titllant-los de "mandrosos" perquè, quan el veien, el complimentaven en persona, però després no l'anaven a votar. Aquesta lliçió pública va servir de preàmbul per immediatament recordar que, l'any 2006, a Artur Mas li van faltar 80.000 vots dels "tradicionals i convençuts" de CiU per obtenir la majoria necessària per governar i, d'aquesta manera, frustrar la formació del segon tripartit.

Revisar l'hemeroteca sempre genera la sensació de pas del temps. Però, quan hom revisa la trajectòria del passat més recent de CiU, aquesta sensació es multiplica. Si dissenyéssim una ucronia i traslladéssim aquestes paraules a la política catalana actual, es fa difícil imaginar a quin electorat estaria parlant Jordi Pujol. No és només que el partit/federació hagi vist marxar el seu soci principal, Unió Democràtica, o que la formació s'hagi refundat, sinó que el seu votant també ha patit canvis substancials. **L'electorat mitjà convergent és molt diferent avui del de fa 10 anys.** Aprofitant que l'entorn de Puigdemont acaba de presentar el seu nou projecte, la Crida Nacional per la República, i a pocs dies del congrés del Partit Demòcrata Europeu Català (PDeCAT) d'aquest cap de setmana, és oportú fer un pas enrere en el temps per analitzar com ha canviat l'espai polític convergent i de quina manera podria evolucionar en un futur pròxim.

Pal de paller, pacte del Majestic i eclosió sobiranista

Durant els anys vuitanta i principis dels noranta, Convergència i Unió es va erigir com una piconadora electoral. Tenia alguns fronts importants de resistència (principalment, les eleccions al Congrés dels Diputats i la ciutat de Barcelona), però el partit va aconseguir acaparar un poder electoral —i, amb aquest, polític i social— enorme. El partit reclamava sovint ser el **"pal de paller" de la Catalunya moderna**, el representant polític que aglutinava el carril central de la societat catalana amb una proposta ideològica mal·leable a diferents perfils i amb una postura nacional que pretenia fer un pas endavant sense estridències. En el fons, la CiU de les primeres èpoques va aconseguir erigir-se en referent perquè va convertir-se en la formació que més s'assemblava al país.

Les bases de CiU es van fent cada cop més sobiranistes, i forcen la direcció a fer un pas endavant

Amb el pas del temps, però, aquesta hegemonia va començar a mostrar signes d'esgotament. El desgast del poder, una alternativa més creïble (bàsicament, provinent de l'expresident Pasqual

Maragall) i, sobretot, els pactes del Majestic amb José María Aznar, van erosionar un projecte dissenyat per guanyar i governar. Els casos de corrupció, les retallades implementades per Artur Mas arran de la crisi econòmica i el desgast del model autonòmic van representar una estocada important per al projecte convergent. Així mateix, un altre fenomen feia temps que tensava les costures internes i posava en dubte la postura nacional per dins: amb el pas del temps, **les bases de CiU, els seus afiliats i afiliades, es van fer cada cop més sobiranistes**, i van forçar la direcció a fer un pas endavant més ferm en l'àmbit nacional.

Així, després de “no complir les expectatives” en les eleccions catalanes del 2012, la reconfiguració de l'espai convergent es va accelerar. CiU va reconvertir-se lentament en el nou escenari de la política catalana que s'obria pas, protagonitzat per la polarització nacional i la fragmentació partidista. Des d'aleshores, i fins a la seva dissolució l'any 2015 (CDC ho va fer un any després), **CiU, o el PDeCAT, han perdut quota de poder**, però continuen ocupant bona part de les alcaldies i són el partit principal al capdavant de la Generalitat de Catalunya.

L'electorat convergent: cap a l'esquerra i el sobiranisme

L'espai de l'òrbita convergent no solament és menys fidel al partit ara que fa alguns anys, sinó que els seus votants han canviat de forma substancial. El canvi més mediàtic que s'ha produït aquests darrers anys està relacionat amb la posició dels seus votants respecte a la independència. L'any 2012, en el congrés de Reus, CiU va aprovar la independència com a objectiu polític. En el fons, el partit oficialitzava allò que les seves bases i, en menor mesura, els seus votants ja feia uns quants anys que reclamaven. Així s'il·lustra en el gràfic següent. **L'any 2012, el 66,2% dels votants convergents tenien la independència com a primera preferència territorial**, un percentatge 20 punts per sobre del de la societat catalana. Dos anys abans, el 2010, només 3 de cada 10 votants convergents eren partidaris de la independència. Amb el pas del temps, la independència s'ha convertit en la posició majoritària del partit, tant entre els votants com en la direcció.

Tot i que sovint es destaca el gir sobiranista de l'espai convergent, la composició ideològica dels seus votants també ha canviat, tal com mostra el gràfic que hi ha a continuació. L'any 1992, per exemple, la ubicació mitjana del votant de CiU en una escala de l'1 (extrema esquerra) al 10 (extrema dreta) era del 5,6. En altres paraules, el seu votant mitjà era de centredreta. De fet, fins a l'any 2010, bona part de l'electorat convergent ocupava aquest espai ideològic. A partir d'aleshores, tanmateix, **el seu perfil va començar a virar i es va anar fent lleugerament més d'esquerres**. Aquesta transició, que coincideix en el temps amb la crisi econòmica i les retallades del Govern de Mas, també és deguda a la fuga dels seus votants més de dretes, els quals, al seu torn, també eren els menys sobiranistes. El divorci entre CDC i Unió no fa més que consolidar aquesta tendència.

Les fugues electorals dins de l'àmbit convergent es poden explicar per dues fenomenologies ben diferenciades. D'una banda, **una part del seu electorat més sobiranista ha marxat a ERC**. Es tracta d'un patró que és degut, en bona part, a efectes contextuais i ideològics (l'electorat independentista és majoritàriament d'esquerres), però que també té alguna derivada local. Per exemple, la força electoral convergent a les Terres de l'Ebre també s'ha anat desgastant fruit del desgast en l'obra de Govern d'èpoques concretes i de decisions polèmiques, com les preses en el seu dia amb relació al transvasament de l'Ebre.

Les enquestes del 2015 demostren que un 6% dels exvotants de CiU van anar a parar a C's

De l'altra, una part del seu electorat tradicional més dretà també ha optat per canviar de partit, **desplaçant-se cap a alguna de les formacions partidàries de la unitat d'Espanya**. La dimensió d'aquest canvi, tanmateix, és difícil d'identificar a través d'enquestes, no solament perquè el record de vot passat acostuma a estar fortament condicionat per la simpatia de partit actual, sinó perquè el partit s'ha presentat en els darrers anys sota moltes etiquetes diferents. Per aquest motiu, no ens ha d'estranyar si les enquestes del 2015 ens mostren que **Junts pel Sí, la coalició en la qual participava CDC, va recollir el vot d'un 85% dels votants de CiU el 2012, per un 6% dels exvotants que va anar a parar a C's, un 2% tant per la CUP com per Unió, i un 5% a la resta de partits**.

Si comparem els mapes del suport electoral rebut per CiU l'any 2012 i el de Junts per Catalunya l'any 2017, observem visualment aquest doble patró. La pèrdua de suports es produeix arreu, però és més intensa en les zones de la perifèria de Barcelona i en els municipis de la plana de Lleida.

Els interrogants de futur

Ara que el PDeCAT farà valoració del seu primer any d'existència, de ben segur que més d'un membre històric de l'espai convergent activarà la mirada llarga i valorarà com han anat les coses. Si vol ser optimista, considerarà que, en el fons, les coses podrien haver anat molt pitjor electoralment. Després dels nombrosos casos de corrupció i d'una política de retallades amb una important contestació social, a l'espai convergent li podria haver passat com al PSC, un partit que ha passat de disputar la presidència de la Generalitat a perdre bona part del seu poder polític, que té un electorat envellit i que s'ha especialitzat en un electorat d'un perfil concret i concentrat territorialment. En canvi -malgrat haver-se hagut de refundar i enginyar-se estratègies ben variades per mantenir el seu suport-, **el món convergent continua avui gaudint d'un poder polític considerable**.

Amb el pas del temps, l'electorat de CiU ha mantingut una mitjana d'edat estable

A més, malgrat ser un dels partits tradicionals, les seves refundacions han aconseguit, en certa manera, atraure un electorat nou. Això s'observa, per exemple, en el gràfic següent. Amb el pas del temps, l'electorat de CiU ha mantingut una mitjana d'edat estable, la qual cosa significa que, a mesura que el reemplaçament generacional es produeix, ha aconseguit seduir nous electors. L'any 2017, per exemple, l'edat de l'electorat de CiU és molt semblant a la de la població catalana en general, i de fet sembla com la distància entre el votant del partit i la mitjana de l'electorat s'ha anat reduint en els darrers comicis.

Font: enquestes postelectorals del CIS per les eleccions al Parlament de Catalunya

Si vol ser pessimista, l'històric membre de CiU, ara del PDeCAT, es lamentarà que el partit ja no és el pal de paller que acostumava a ser i que les refundacions i una certa indefinició ideològica, malgrat que pot atraure un públic més variat, desconcerta els seus membres i votants. Veurà també que **la competència directa amb ERC és més dura que mai** (avui dia, els republicans els avancen als sondejos) i que hi ha camí per recórrer en un sector més moderat, però que la polarització actual ho fa molt difícil a mitjà termini.

Dit això, l'històric membre convergent probablement conclourà que el partit, malgrat tot, conserva una **mala salut de ferro** i que sempre troba l'estratègia per mantenir-se i guanyar. Dit i fet, l'època de ser un partit 'catch-all', una formació que pugui representar diferents majories i que aglutini una gran part de l'espai central del catalanisme, potser ja ha passat i és només cosa dels nostàlgics. I que ara toca sobreviure.